

Međunarodna naučna konferencija
International scientific conference

Pedagogija – juče, danas, sutra
Pedagogy – yesterday, today, tomorrow

Zbornik radova
Book of proceedings

Novi Sad, 2023

UNIVERZITET U NOVOM SADU/UNIVERSITY OF NOVI SAD
FILOZOFSKI FAKULTET/FACULTY OF PHILOSOPHY
21000 Novi Sad
Dr Zorana Đinđića 2
www.ff.uns.ac.rs

Za izdavača/Representing the publisher
Prof. dr Ivana Živančević Sekeruš

Pedagogija – juče danas, sutra/Pedagogy – yesterday, today, tomorrow
Zbornik radova/Conference proceedings

Glavni urednik/Editor-in-Chief
Prof. dr Slađana Zuković

Uređivački odbor/Editorial board
Prof. dr Stanislava Marić Jurišin
Prof. dr Milena Letić Lungulov
Doc. dr Stefan Ninković
Doc. dr Borka Malčić
dr Senka Slijepčević

Lektura/Proofreading
Srpski jezik – Marija Bogićević, Ljiljana Đokić
Engleski jezik – Veljko Sprečaković, Mihailo Avramov

Dizajn korica/Cover design
Bojana Pilja

Tehnička priprema/Technical preparation
Igor Lekić

Štampa/Printed by
Futura
Novi Sad

ISBN
978-86-6065-817-5

Dušan Stupar

Fakultet za sport i psihologiju, Edukons
Univerzitet, Novi Sad, Srbija
E-mail: dusan.stupar@tims.edu.rs

UDC: 37.015.1
Pregledni naučni rad

Ivana Aleksić

Fakultet za sport i psihologiju, Edukons
Univerzitet, Novi Sad, Srbija

Romana Romanov

Fakultet za sport i psihologiju, Edukons
Univerzitet, Novi Sad, Srbija

Igor Beretić

Fakultet za sport i psihologiju, Edukons
Univerzitet, Novi Sad, Srbija

HUMOR U NASTAVI

Apstrakt: Humor je oblik zabave i vid ljudske komunikacije sa svrhom da nasmeje ljude i učini ih srećnim. Poreklo reči humor dolazi od humoralnog lečenja starih Grka, koji su tvrdili da mešavina tekućina (humora) kontroliše ljudsko zdravlje i osećaje. Uključivanjem humora u nastavni proces ostvaruju se mnogi benefiti po učenike, kao što su: oslobađanje od stresa, smanjenje anksioznosti, lakša i bolja komunikacija sa nastavnikom. Stoga je i cilj rada da se utvrdi značaj humora u nastavnom procesu. U tu svrhu korišćena je bibliografska spekulativna metoda u formi preglednog članka, koja pruža novu sintezu naučnih informacija nastalu na osnovu pregleda najnovijih istraživanja o određenom problemu. Kao rezultat generisano je 28 dostupnih istraživanja, i na osnovu njihove analize moglo se zaključiti da je humor kao pomoćno sredstvo i te kako važno u pedagoškom procesu podučavanja, što implicira na inovativnost nastavnika i njegove sposobnosti da adekvatnu vrstu humora implementira na ispravan način. Za te potrebe nastavnik može koristiti smešne video-zapise, klipove, fotografije, smešne priče i izreke, pa čak i viceve.

Ključne reči: humor, nastava, nastavnik, pažnja.

Uvod

Brzina razvoja tehnike i tehnologije u savremenom svetu uslovljava mnoge druge promene u ljudskom životu. Neke od tih promena vidljive su i vaspitno-obrazovnom sistemu. Generalno, današnji život je nezamisliv bez

multimedijalnih uređaja, koji postaju dominantni u svakodnevnim aktivnostima. Međutim, pored dobrih strana ovaj način komunikacije ima i svoje slabosti. One se pre svega odnose na činjenicu da „živu” reč sve više zamenjuju ekrani. Osim toga, sadržaji koji se nude, su tako napravljeni da za što kraće vreme treba da privuku pažnju gledaoca. U takvim okolnostima u klasičnom procesu učenja i privlačenja pažnje učenika ili studenata, koja je početni uslov za usvajanje znanja, kao korisno vaspitno obrazovno sredstvo može se koristiti humor. Mnogi autori na svoj način definišu pojam humora. Humor predstavlja zajednički naziv za sve crtane, pisane i verbalno iznesene sadržaje koji u ljudi izazivaju fiziološke i emocionalne reakcije poput smeha i veselja (Brozović, 2004). Humor je definisan kao vredna osobina data čovečanstvu, u međuvremenu je suštinsko oruđe u oblasti obrazovanja (Banat, 2018). Humor je reč, koncept ili situacija koja zabavlja, opušta ili zasmejava ljude zahvaljujući svojim prijatnim karakteristikama (Balta, 2016).

Generalno, humor je oblik zabave i vid ljudske komunikacije sa svrhom da nasmeje ljude i učini ih srećnim. Poreklo reči *humor* dolazi od humoralnog lečenja starih Grka, koji su tvrdili da mešavina tekućina (humora) kontroliše ljudsko zdravlje i osećaje. Uključivanjem humora u nastavni proces ostvaruju se mnogi benefiti po učenike kao što su: oslobađanje od stresa, smanjenje anksioznosti, lakša i bolja komunikacija sa nastavnikom. Humor je zapravo odlična i moćna alatka kojom se nastavnik koristi da bi proces učenja bio zanimljiviji i pristupačniji učenicima i studentima. Istraživanja su potvrdila da ukoliko nastavnik adekvatno koristi humor, kao alatku u nastavi, onda i sam sadržaj može biti naučen i zapamćen bolje nego sadržaj prezentovan na mnogo ozbiljniji način (Teslow, 1995). Stoga je i *cilj rada* utvrditi značaj primene humora u nastavnom procesu.

Metod

U tu svrhu korišćena je bibliografska spekulativna metoda u formi preglednog članka, koja pruža novu sintezu naučnih informacija nastalu na osnovu pregleda najnovijih istraživanja o određenom problemu. Za pretraživanje relevantnih elektronskih baza podataka, kao što su PubMed, Veb of Science, Google Scholar i Scopus, korišćene su specifične ključne reči „humor”, „nastava”, „nastavnik”, „pažnja”.

Rezultati

Na osnovu pomenute metode generisano je i pregledano 28 radova, od kojih se u osam humor pojavljivao kao opšta kategorija, a preostalih 20 se ticalo primene humora u nastavi. Od tog broja 18 je iskorišćeno za pripremu rada. U svim tim radovima dobijeni zaključci su upućivali na pozitivan uticaj humora na bolju realizaciju nastavnog procesa. Centralna figura (kriterijum) kod izbora radova je bio nastavnik.

Diskusija

Samo odvijanje procesa učenja u učionici zahteva određene promene, jer dosadašnje puko izlaganje nastavnika teško može privući pažnju učenika ili studenata, a što je jedan od najvažnijih koraka do uspešnog učenja i savladavanja gradiva. Pažnja kao takva je važno kognitivno sredstvo koje može pomoći učenicima da se usredsrede, koncentrišu na učenje i izbegnu ometanja (Strom, Strom, Sindel-Arrington, Rude, 2023). Fakultetsko osoblje je primetilo da su pažnja studenata, refleksivno razmišljanje, koncentracija i razumevanje u bitnom opadanju (Hari, 2022; Malone; Mark, 2023). U tom kontekstu, kao jedan od načina privlačenja pažnje učenika/studenata i njihovo aktivno uključivanje u nastavni proces svakako može pomoći humor nastavnika. Da bi se humor koristio u učionici potrebno je da nastavnik bude dobro teoretski obučen u smislu poznavanja samog pojma humora, dobrih i loših strana njegove primene. Za to je potrebno da poznaje vrste humora i njihove osnovne karakteristike. U literaturi su prepoznata četiri stila (vrste) humora: pozitivni (adaptivni), odnosno afilijativni i samopomažući, te negativni (maladaptivni), odnosno agresivni i samoporažavajući stilovi humora (Martin et al., 2003; Damjanić et al., 2019).

1. *Afilijativni humor*. Ovakva vrsta humora, čiji je cilj da zbliži ljude, uključuje viceve ili šale iz svakodnevnog života koje većina ljudi smatra smešnim. Očekuje se da ovaj stil humora bude povezan sa ekstraverzijom, vedrinom, samopoštovanjem, intimnošću, zadovoljstvom u vezi i pretežno pozitivnim raspoloženjem i emocijama.

2. *Agresivni humor*. Generalno, odnosi se na tendenciju izražavanja humora bez obzira na njegov potencijalni uticaj na druge (npr. seksistički ili rasistički humor), i uključuje kompulzivne izraze humora u kojima je teško odupreti se impulsu da kaže smešne stvari koje će verovatno povrediti ili otuđiti druge.

3. *Samopoboljšavajući humor*. Podrazumeva humor, odnosno pravljenje šale na sopstveni račun. Uzimajući sebe za predmet šale pomaže nam kod lakšeg i efikasnijeg suočavanja sa stresom.

4. *Samoporažavajući humor* podrazumeva preterano samoomalovažavajući humor, odnosno pokušaje da zabavite druge radeći ili govoreći smešne stvari, praveći šale na svoj račun kao način da se dodvorite ili zadobijete poverenje drugih. Pri tome omalovažavamo sami sebe ili se stavljamo u „jadan ja” poziciju, što nezdravo utiče na psihi čoveka.

Svaki nastavnik, odnosno predavač bi trebalo da zna navedene vrste humora i njihove karakteristike, da bi ih ispravno mogao (ne)koristiti.

Mnogobrojna istraživanja potvrdila su značaj humora u procesu nastave. Upotreba humora u učionici na koledžu je opširno istraživana (Appleby, 2018, prema Segrist & Hupp, 2015). Oni su sumirali 41 godinu literature o humoru u učionici na koledžu i pokazalo se da postoje mnogi benefiti za studente (Appleby, 2018, prema Banas, Dunbar, Rodriguez & Liu, 2011):

- povećanje učenja
- povećanje samomotivacije
- povećanje pohađanja nastave
- povećanje performansi na testu
- povećanje divergentnog razmišljanja
- povećanje interesovanja za učenje
- smanjenje anksioznosti i stresa u radu sa teškim materijalom
- stvaranje pozitivnog socijalnog i emocionalnog okruženja za učenje
- stvaranje zajedničke psihološke veze između studenata i fakulteta

Sa druge strane, grupa autora (Busler, Kirk, Keele & Buskist, 2017) su svojim istraživanjem utvrdili da je nedostatak smisla za humor kod nastavnika kvalitet koji učenici smatraju „odrazom loše nastave”. Učenici koji slušaju nastavu kod onih nastavnika koji češće koriste humor u svojoj nastavi imaju više motivacije za nastavne obaveze (Baričević, 2020).

Krnjajić (2007) smatra da je cilj primene humora u nastavi da se učenici emocionalno i intelektualno motivišu i, kako autor dalje navodi, za to je potrebno da nastavnik primeni deset koraka ili sekvenci: *biti dobro raspoložen, ponašati se spontano, uspostaviti neformalnu atmosferu u razredu, započeti čas nekom ključnom idejom ili duhovitom opaskom, koristiti priče ili iskustvo koje je u vezi s predmetom, povezivati gradivo sa svakodnevnim životom učenika, podsticati*

recipročan odnos između nastavnika i učenika, tražiti od učenika da ispričaju šalu ili anegdota i ispričati šalu ili inscenirati neočekivani događaj.

Istovremeno, velika dostupnost multimedijalnih aparata u nastavi, omogućava primenu humora putem:

- video-klipova,
- gifova,
- fotografija,
- smešnih izreka,
- smešnih priča,
- viceva.

Zaključak

Istraživanja (Ivanova, 2023) potvrđuju da većina ispitanih studenata (86%) podržava upotrebu humora u nastavi na univerzitetu i primećuje njegov pozitivan uticaj. Takođe, rezultati istraživanja grupe autora koji su ispitivali efekte humora pri učenju engleskog jezika (Rokhmah, Betaubun, Fenanlampir, 2020) su pokazali da većina ispitanika snažno podržava ideju da upotreba humora u nastavi u učionici stvara ugodniju atmosferu za učenje u kojoj se osećaju opušteno i manje stresa tokom časa. Istraživanja su takođe pokazala (Celik i Gundogdu, 2016, Cho, 2011) da se povećava interesovanje učenika i smanjuje napetost i anksioznost. Međutim, da bi se stvorili pozitivni efekti humora potrebno je obratiti pažnju na sledeće praktične implikacije. Humor ne sme biti agresivan. Ne sme imati sekstističke, rasističke, verske i nacionalističke konotacije. Humor bi trebalo koristiti kao pištaljku na času fizičkog vaspitanja, odnosno ni previše, ali ni premalo. Može se koristiti u svim delovima časa, mada je poželjno na samom početku, kao način da se učenici/studenti zainteresuju i aktivno uključe u nastavni proces. Ukoliko nastavnik primeti da je došlo do pada koncentracije i pažnje učenika, odnosno da im je dosadno, nastavnik može preokrenuti situaciju dobrim humorom. Bitno je da humor ima veze sa temom predavanja. Istovremeno, dobro je da se nastavnik našali na svoj račun, jer time daje do znanja da je i on spreman za šalu. Posledica je lakše uspostavljanje komunikacije student-nastavnik. Pri tome, veoma je bitno da nastavnik poznaje studente, jer ne prihvataju svi studenti podjednako šalu.

Reference

- Appleby, D. C. (2018). Using humor in the college classroom: The pros and the cons. *Psychology Teacher Network*, 28(1).
- Balta, E. E. (2016). Teachers' attitudes towards humor in education. *Elementary Education Online*, 15(4), 1268–1279.
- Baričević, J. (2020). *Stavovi učenika o uporabi humora u nastavnom procesu*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- Banas, John A., Dunbar, Norah, Rodriguez, Dariela and Liu, Shr-Jie(2011) 'A Review of Humor in Educational Settings: Four Decades of Research', *Communication Education*, 60: 1, 115 — 144.
- Banat, F. (2018). *The effects of using humor on EFL students' motivation: The case of third year English at University of Tlemcen*. University of Tlemcen: Faculty of Letters and Languages.
- Brozović, D. (2004). *Hrvatska enciklopedija*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.
- Busler, J., Kirk, C., Keeley, J., & Buskist, W. (2017). What constitutes poor teaching? A preliminary inquiry into the misbehaviors of not-so-good instructors. *Teaching of psychology*, 44(4), 330-334.
- Celik, B., & Gundogdu, K. (2016) The effect of using humor and concept cartoons in high school ICT lesson on students' achievement, retention, attitude and anxiety. *Computers & Education*, 103, 144—157.
- Cho, H. (2011). Teaching Discrete Mathematics with Round-Robin Tournament and its Multiple Approaches of the Problem. *The New York State Mathematics Teachers' Journal*, 61(1), 25-31.
- Damjanić, M., Vujaković, L., Čekrlija, Đ. (2019). „Odnos stilova humora sadimenzijama emocionalne inteligencije, osobinama mračne trijade, etničkom vezanosti/otvorenosti i religioznosti”. U: Ličnost i društvo (ur. Čekrlija, Đ.), str. 43-66. Sarajevo: Friedrich-Ebert-Stiftung, Filozofski fakultet, Univerzitet u Banjoj Luci.
- Hari, J. (2022). *Stolen focus: Why you can't pay attention -- and how to think deeply again*. New York, NY: Crown
- Ivanova V. A. (2023). Humor as an effective tool for teaching a foreign language at the university. *Izvestiya of Saratov University. Philosophy. Psychology. Pedagogy*, 23,(1), pp. 94–98 (in Russian).
- John A. Banas, Norah Dunbar, Dariela Rodriguez & Shr-Jie Liu (2011). A Review of Humor in Educational Settings: Four Decades of Research,

Communication Education, 60:1,115-144, DOI: 10.1080/03634523.2010.496867

- Krnjajić, S. (2007). *Pogled u razred*, Institut za pedagoška istraživanja, Beograd
- Martin, R. A.; Puhlik-Doris, P.; Larsen, G.; Gray, J.; Weir, K. (2003). „Individual differences in uses of humor and their relation to psychological well-being:Development of the Humor Styles Questionnaire”. *Journal of Research in Personality*, Vol.37, No. 1, str. 48-75. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(02\)00534-2](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00534-2)
- Mark, G. (2023). *Attention span: A groundbreaking way to restore balance, happiness, and productivity*. New York, NY: Harper Collins.
- Rokhmah, D. E. L., Betaubun, M., & Fenanlampir, C. A. (2020). Am I allowed to laugh? Students' perception towards the use of humor in English class. In *3rd International Conference on Social Sciences (ICSS 2020)*(pp. 397-401). Atlantis Press.
- Strom, P. S., Strom, R. D., Sindel-Arrington, T., & Rude, R. V. (2023). Student Attention and Distraction in Community College. *Journal of Educational and Developmental Psychology*, 13(1), 1-41.
- Teslow, J. L. (1995). *Humor me: A call for research*. Educional Tehnology Research Development.

HUMOR IN CLASS

Abstract: Humor is a form of entertainment and human communication with the purpose of making people laugh and be happy. The origin of the word *humor* comes from the humoral treatment of the ancient Greeks, who claimed that the mixture of fluids (humors) controlled human health and feelings. By including humor in the teaching process, many benefits are achieved for the students, such as stress relief, reduced anxiety, and easier and better communication with the teacher. Therefore, the paper aims to determine the importance of humor in teaching. For this purpose, a bibliographical speculative method in the form of a review article was used , which provided a new synthesis of scientific information based on reviews of the latest research on a specific problem. As a result, 28 available researches were generated, and based on their analysis, it could be concluded that humor as an auxiliary tool is essential in the pedagogical process of teaching, which implies the existence of teachers' innovation and ability to implement the appropriate type of humor accurately. Teachers can use funny videos, clips, photos, funny stories and sayings, and even jokes for these purposes.

Keywords: humor, class, teacher, attention.